

KSIĘGOWY I ZAWODY POKREWNE W POLSCE – DEFINICJA I KLASYFIKACJA

© Kamieniecka M., Nózka A., 2017

Zawód księgowego (oraz zawody pokrewne) cieszy się w Polsce sporym zainteresowaniem, o czym świadczy m.in. stosunkowo duża liczba studentów wyższych i podyplomowych studiów ekonomicznych na kierunkach związanych z finansami i rachunkowością na polskich uczelniach. Jest to zawód ważny i potrzebny, a na rynku pracy nie zmniejsza się popyt na doświadczonych, dobrze wykształconych księgowych.

Zawód księgowego nie jest jednorodny ani ściśle zdefiniowany. Księgowi znajdują zatrudnienie zarówno w firmach, jak i instytucjach (zajmując różne stanowiska). Mogą też prowadzić działalność na własny rachunek, bądź pracować w biurach rachunkowych. Obok prowadzenia ewidencji, sporządzania sprawozdań, deklaracji podatkowych i zusowskich osobom tym powierza się liczne inne obowiązki np. w zakresie wykonywania kontroli i audytu, optymalizacji podatku czy wspomaganie osób zarządzających w podejmowaniu decyzji.

Tematyka zawodu księgowego jest bardzo szeroka i wieloaspektowa. Celem niniejszego artykułu jest analiza polskich przepisów prawnych oraz innych regulacji odnoszących się do zakresu zawodu księgowego w Polsce, w tym jego definicji oraz klasyfikacji. Na tym tle podjęto się też próby oceny, na ile definicje i klasyfikacja zawodów związanych z rachunkowością w Polsce oddaje współczesną rolę i miejsce księgowego w przedsiębiorstwie i jego otoczeniu.

1. Zawód księgowego i inne zawody związane z rachunkowością – próba zdefiniowania.

Zdefiniowanie księgowego nie jest proste. Problem ten nie dotyczy tylko i wyłącznie Polski, a związany jest przede wszystkim z różnym rozumieniem samej rachunkowości i jej roli we współczesnej gospodarce. Gdyby powiązać rozumienie zawodu księgowego tylko i wyłącznie ze słowem „księgować” byłoby to duże uproszczenie nie oddające sensu profesji księgowego, wszak księgowość rozumiana jako część rejestracyjna rachunkowości to jedynie niewielki jej wycinek. Pomimo braku jednoznacznej definicji i klasyfikacji zawodów księgowego i pokrewnych wiele regulacji i przepisów w naszym kraju nawiązuje do nich bezpośrednio lub pośrednio.

W Polsce jednym z nielicznych źródeł określenia księgowego jest definicja zawarta w *Kodeksie zawodowej etyki w rachunkowości*. Znalazło się tam pojęcie osoby zajmującej się rachunkowością, którą określa się jako „osobę fizyczną wykonującą czynności księgowe, czynności wspomagające zarządzanie, rozliczenia podatkowe i inne rozliczenia publicznoprawne w jednostce oraz każdą inną osobę powiązaną z rachunkowością poprzez naukę, dydaktykę lub inne formy działalności zawodowej”¹.

Do zakresu podmiotowego i przedmiotowego zawodów związanych z rachunkowością odnosi się *Ustawa z dn. 29.09.1994 r. o rachunkowości* (Dz.U. z 2016 r. poz. 1047). Jako akt nadrzędny regulujący rachunkowość w Polsce, ustawa:

- definiuje kierownika jednostki oraz członka organu jednostki i określa zasady ich odpowiedzialności za rachunkowość w przedsiębiorstwie,
- określa, co obejmuje rachunkowość wskazując tym samym podstawowy zakres przedmiotowy czynności (obszarów zagadnień), którymi zajmują się szeroko rozumiane służby finansowo-księgowe,
- określa zakres badania ksiąg rachunkowych przez rewidentów,
- określa zasady usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

¹Kodeks zawodowej etyki w rachunkowości, SKWP Zarząd Główny w Warszawie, Warszawa 2012 (wydanie drugie), s. 14.

Podobny charakter wskazujący na zakres czynnościowy objęty obowiązkami zawodowymi zawiera definicja głównego księgowego w jednostkach sektora finansów publicznych. Ponieważ jednak definicja ta dotyczy już konkretnego zawodu w określonym typie instytucji zostanie ona omówiona w pkt. 3.1.

Podsumowując można stwierdzić, iż z przytoczonych definicji wyłania się niejednoznaczne pojmowanie zawodu księgowego z bardzo szerokim zakresem czynności, jakimi się on zajmuje.

2. Klasyfikacja zawodów związanych z rachunkowością na potrzeby rynku pracy. Równie trudnym zagadnieniem jak zdefiniowanie jest klasyfikacja zawodów związanych z rachunkowością. W Polsce podstawą klasyfikowania wszystkich zawodów i specjalności (w tym związanych z rachunkowością) jest Klasyfikacja zawodów i specjalności (KZiS)² stosowana przez różne instytucje rynku pracy oraz w statystyce państwowej. Klasyfikacja obecnie obowiązująca zawarta jest w *Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 12.11.2012 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy i zakresu jej stosowania* (Dz.U. z 2012 r., poz. 1268). Ten układ klasyfikacji zawodów i specjalności, po zmianach wprowadzonych Rozporządzeniem o którym mowa, obowiązuje od 2010 r. Zawody związane z rachunkowością zestawiono w tabeli przyjmując szerokie podejście do rozumienia profesji księgowego oraz szeroki zakres czynności wykonywanych przez osoby wykonujące te zawody.³

Zawody związane z rachunkowością według Klasyfikacji zawodów i specjalności

Nazwa grupy zawodów i specjalności	
1. PRZEDSTAWICIELE WŁADZ PUBLICZNYCH, WYŻSI URZĘDNIICY I KIEROWNICY	
11	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i dyrektorzy generalni
	112 Dyrektorzy generalni i wykonawczy
	1120 Dyrektorzy generalni i wykonawczy
	<i>112006 Dyrektor finansowy</i>
12	Kierownicy do spraw zarządzania i handlu
	121 Kierownicy do spraw obsługi biznesu i zarządzania
	1211 Kierownicy do spraw finansowych
	<i>121101 Główny księgowy</i>
	<i>121102 Kierownik biura rachunkowego</i>
	<i>121103 Kierownik działu finansowego</i>
	1212 Kierownicy do spraw zarządzania zasobami ludzkimi
	<i>121201 Kierownik działu kadrowo-płacowego</i>
13	Kierownicy do spraw produkcji i usług
	134 Kierownicy w instytucjach usług wyspecjalizowanych
	1349 Kierownicy w instytucjach usług wyspecjalizowanych gdzie indziej niesklasyfikowani
	<i>134904 Kierownik firmy audytorskiej</i>
	<i>134990 Pozostali kierownicy w instytucjach usług wyspecjalizowanych gdzie indziej niesklasyfikowani</i>
2. SPECJALIŚCI	
24	Specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania
	241 Specjaliści do spraw finansowych
	2411 Specjaliści do spraw księgowości i rachunkowości
	<i>241101 Biegły rewident</i>
	<i>241102 Specjalista do spraw kontrolingu</i>

²KZiS stanowi usystematyzowany zbiór nazw zawodów i specjalności oparty na Międzynarodowym Standardzie Klasyfikacji Zawodów ISCO-08. Wszystkie zawody i specjalności są tu uporządkowane według pięciopozomowej hierarchii obejmującej grupy: wielkie (oznaczone symbolem jednocyfrowym), duże (symbol dwucyfrowy), grupy średnie (trzy cyfry) oraz elementarne (cztery cyfry). Poszczególnym zawodom i specjalnościom przyporządkowano kod sześciocyfrowy.

³ Zauważyć należy, że w KZiS za zawody uznano również niektóre stanowiska oraz funkcje (np. dyrektor finansowy, główny księgowy), co stanowi pewną niekonsekwencję ustawodawcy.

Nazwa grupy zawodów i specjalności	
	241103 <i>Specjalista do spraw rachunkowości</i>
	241104 <i>Specjalista do spraw rachunkowości inwestycyjnej</i>
	241105 <i>Specjalista do spraw rachunkowości podatkowej</i>
	241106 <i>Specjalista do spraw rachunkowości zarządczej</i>
	2412 Doradcy finansowi i inwestycyjni
	241202 <i>Doradca finansowy</i>
	241203 <i>Doradca inwestycyjny</i>
	241204 <i>Doradca podatkowy</i>
	2413 Analitycy finansowi
	241306 <i>Specjalista do spraw finansów</i>
	241390 <i>Pozostali specjaliści finansowi</i>
	2422 Specjaliści do spraw administracji i rozwoju
	242204 <i>Audytor</i>
	2423 Specjaliści do spraw zarządzania zasobami
	242310 <i>Specjalista do spraw wynagrodzeń</i>
3. TECHNICY I INNY ŚREDNI PERSONEL	
33	Średni personel do spraw biznesu i administracji
	331 Średni personel do spraw finansowych
	3313 Księgowi
	331301 <i>Księgowy</i>
	335 Urzędnicy państwowi do spraw nadzoru
	3352 Urzędnicy do spraw podatków
	335201 <i>Kontroler rozliczeń podatkowych</i>
	335202 <i>Rewident kontroli skarbowej</i>
	335203 <i>Urzędnik podatkowy</i>
	335290 <i>Pozostali urzędnicy do spraw podatków</i>
4. PRACOWNICY BIUROWI	
43	Pracownicy do spraw finansowo-statystycznych i ewidencji materiałowej
	431 Pracownicy do spraw finansowo-statystycznych
	4311 Pracownicy do spraw rachunkowości i księgowości
	431101 <i>Asystent do spraw księgowości</i>
	431102 <i>Fakturzystka</i>
	431103 <i>Technik rachunkowości</i>
	4313 Pracownicy obsługi placowej
	431301 <i>Pracownik obsługi placowej</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 12.11.2012 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy i zakresu jej stosowania.

Z zaprezentowanego zestawienia wynika bardzo szeroki zakres podmiotowy zawodów związanych z rachunkowością – od dyrektorów finansowych, po specjalistów rachunkowości *sensu stricte* oraz urzędników aparatu skarbowego sprawujących kontrolę nad rachunkowością.

3. Klasyfikacja zawodów i profesji księgowych według zakresu regulacji i standaryzacji. Obok klasyfikowania zawodów związanych z rachunkowością na potrzeby rynku pracy i statystyki państwowej (klasyfikacja ta – jak wspomniano w pkt. 2 – dotyczy wszystkich zawodów) można też wskazać takie, które podlegają regulacjom prawnym (zawody regulowane) lub określonym standardom zawodowym oraz te, które nie są regulowane/standaryzowane.

3.1. Zawody związane z rachunkowością regulowane prawnie. Określenie zawodu regulowanego dotyczy zawodów, których wykonywanie możliwe jest dopiero po uprzednim uzyskaniu zezwolenia tylko

po spełnieniu wymogów określonych przepisami prawnymi (np. zdanie egzaminu, ukończenie wymaganej praktyki zawodowej, uzyskanie wpisu na listę, ukończenie właściwego kształcenia czy szkolenia). Jeśli chodzi o zawody związane z rachunkowością, zalicza się do nich obecnie biegłego rewidenta oraz doradcę podatkowego. Do niedawna wśród tych zawodów wymieniane było usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych, ale od 10 sierpnia 2014 r. zawód ten został w Polsce objęty deregulacją⁴. Na równi z wyżej wymienionymi zawodami regulowanymi można postawić także zawód głównego księgowego i audytora wewnętrznego w jednostkach sektora finansów publicznych. Choć nie są to zawody regulowane w ścisłym tego słowa znaczeniu, także obowiązują przy ich wykonywaniu określone wymagania wynikające z przepisów.

Poniżej krótko scharakteryzowane zostaną wymienione zawody regulowane.

Przepisy w zakresie wymogów kwalifikacyjnych oraz podstawy pracy biegłego rewidenta określa *Ustawa z dn. 07.05.2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym* (Dz.U. z 2016 r. poz. 1000). Tytuł zawodowy biegłego rewidenta podlega ochronie prawnej a osoby, które ten tytuł uzyskały figurują w specjalnym rejestrze. Nadzór nad osobami wykonującymi ten zawód oraz ich samorządem sprawuje w Polsce Komisja Nadzoru Finansowego. Duże wymogi, jakie muszą spełnić chętni do wykonywania zawodu biegłego rewidenta (m.in. konieczność zdania obszernych, wieloetapowych egzaminów państwowych oraz odbycia stosownej praktyki) sprawia, że zawód ten uznawany jest jako jeden z najbardziej prestiżowych wśród zawodów związanych z rachunkowością. Biegły rewident to przede wszystkim wysokiej klasy specjalista, posiadający wykształcenie, dużą wiedzę ogólną i zawodową, uwzględniający postęp w dziedzinie rachunkowości, ekonomiki, informatyki, techniki i metod badania, przestrzegający przepisów prawa oraz zasad etyki zawodowej.

Doradca podatkowy jest stosunkowo nowym zawodem (w ubiegłym roku obchodzono 20-lecie powstania). Zasady zdobywania kwalifikacji zawodowej, organizacji pracy oraz funkcjonowania samorządu doradców podatkowych określa *Ustawa z dn. 05.07.1996 r. o doradztwie podatkowym* (Dz.U. z 2016 r., poz. 794). Uprawnienia doradcy podatkowego może uzyskać osoba, która m.in. posiada wykształcenie wyższe, odbyła co najmniej półroczną praktykę zawodową (u doradcy podatkowego lub w spółce doradztwa podatkowego), zdała egzamin na doradcę podatkowego i w ciągu 3 lat złożyła wniosek o wpis na listę prowadzoną przez Krajową Radę Doradców Podatkowych (egzaminu nie muszą zdawać osoby posiadające tytuł naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych lub ekonomicznych w zakresie prawa finansowego lub finansów). Osoba kandydująca do wpisu na listę doradców podatkowych powinna posiadać nieskazitelną charakter i swoim dotychczasowym postępowaniem dawać rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu. Zgodnie z art. 2 *Ustawy o doradztwie podatkowym* czynności doradztwa podatkowego obejmują:

- 1) udzielanie podatnikom, płatnikom i inkasentom, na ich zlecenie lub na ich rzecz, porad, opinii i wyjaśnień z zakresu ich obowiązków podatkowych i celnych oraz w sprawach egzekucji administracyjnej związanej z tymi obowiązkami,
- 2) prowadzenie, w imieniu i na rzecz podatników, płatników i inkasentów, ksiąg rachunkowych, ksiąg podatkowych i innych ewidencji do celów podatkowych oraz udzielanie im pomocy w tym zakresie,
- 3) sporządzanie, w imieniu i na rzecz podatników, płatników i inkasentów, zeznań i deklaracji podatkowych lub udzielanie im pomocy w tym zakresie,
- 4) reprezentowanie podatników, płatników i inkasentów w postępowaniu przed organami administracji publicznej i w zakresie sądowej kontroli decyzji, postanowień i innych aktów administracyjnych w sprawach wymienionych w pkt 1.

⁴Ustawa z dnia 9.05.2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych (Dz.U. z 2014 r., poz. 768). Ustawą tą wprowadzono zmiany do Ustawy o rachunkowości, tj. zlikwidowano wymóg od osób prowadzących usługową działalność w zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych posiadania certyfikatu księgowego wydawanego przez Ministra Finansów. Czynności z tego zakresu może obecnie wykonywać każda osoba, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych i niekaralność za ściśle określony katalog przestępstw (za przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów, mieniu, obrotowi gospodarczemu, obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, za przestępstwo skarbowe, za czyn określony w rozdziale 9 ustawy o rachunkowości), a także posiada ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej (OC).

Doradcy podatkowi są zobligowani do posiadania ważnej polisy OC oraz do stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych, których warunki określają korporacyjne przepisy Krajowej Izby Doradców Podatkowych, w tym szczególnie *Zasady etyki doradców podatkowych* (Załącznik do Uchwały KRDP nr 32/2014).

Kolejne dwa zawody tj. główny księgowy⁵ oraz audytor wewnętrzny w jednostkach sektora finansów publicznych, choć formalnie nie są zawodami regulowanymi, są charakterem do nich bardzo zbliżone gdyż z przepisów *Ustawy z dn. 27.08.2009 r. o finansach publicznych* (Dz.U. z 2016 r. poz. 1870 z późn. zm.) wynika ich zakres oraz wymagania, jakie należy spełnić, aby je wykonywać.

W art. 54 ust. 1 wymienionej ustawy określono, że główny księgowy, to „pracownik, któremu kierownik jednostki powierza obowiązki i odpowiedzialność w zakresie:

- 1) prowadzenia rachunkowości jednostki,
- 2) wykonywania dyspozycji środkami pieniężnymi,
- 3) dokonywania wstępnej kontroli,
 - a) zgodności operacji gospodarczych i finansowych z planem finansowym,
 - b) kompletności i rzetelności dokumentów dotyczących operacji gospodarczych i finansowych.”

Z przepisów wynika też konieczność posiadania odpowiedniego wykształcenia oraz doświadczenia zawodowego przez osoby wykonujące ten zawód (art. 54 ust. 2).

Drugim z zawodów w sferze publicznej wymagającym spełnienia określonych warunków i posiadania odpowiednich kwalifikacji jest zawód audytora wewnętrznego. Wymogi te określa szczegółowo art. 286 *Ustawy o finansach publicznych*. Zawód ten wiąże się ściśle z pojęciem audytu wewnętrznego w jednostkach sektora finansów publicznych, którego zadaniem jest wspieranie ministra kierującego działem lub kierownika jednostki w realizacji celów i zadań przez systematyczną ocenę kontroli zarządczej oraz czynności doradcze (art. 272 ust. 1 Ustawy). Audytorzy mają zatem za zadanie pomóc decydującym w sprawowaniu nadzoru przez ocenę czy podmioty sektora publicznego realizują zadania, wydatkują środki na zamierzone cele zgodnie z prawem i przepisami⁶.

3.2. Zawody objęte Standardami kwalifikacji zawodowych. Niektóre zawody związane z rachunkowością w Polsce stanowią przedmiot standaryzacji w oparciu o Standardy kwalifikacji zawodowych⁷. Standardy te nie są obowiązkowe.

Wśród zawodów związanych z rachunkowością standardy utworzono dla następujących zawodów (stan na 10 stycznia 2017 r.):

1. Specjalista do spraw finansów (analityk finansowy) (241204),
2. Specjalista do spraw rachunkowości (241205),
3. Doradca podatkowy (241903),
4. Księgowy (samodzielny) (343201),
5. Asystent rachunkowości (zawód szkolny: Technik rachunkowości) (412102),
6. Pracownik komórek finansowo-księgowych (fragment standardu) (341990).

Docelowo standardy zawierać powinny następujące elementy:

– podstawy prawne wykonywania zawodu (zawierają przepisy związane ściśle z wykonywaniem zawodu),

⁵ Przepisy dotyczące głównego księgowego w jednostkach sektora finansów publicznych stosuje się odpowiednio do: głównego księgowego budżetu państwa, głównego księgowego części budżetowej oraz skarbnika (głównego księgowego budżetu jednostki samorządu terytorialnego).

⁶ Rola audytu w zarządzaniu sektorem publicznym, s. 13. Poradnik dostępny pod adresem: https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/Public_Sector_Governance1_1_Polish.pdf (10.01.2017 r.).

⁷ Standard kwalifikacji (kompetencji) zawodowych jest rodzajem normy opisującej zakres i poziom wiedzy, umiejętności oraz cech psychofizycznych, które są konieczne do wykonywania typowych zadań zawodowych, zgodnie z wymaganiami podstawowych stanowisk pracy w zawodzie. Standardy są rekomendowane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (MPiPS) do wykorzystania przez różne zainteresowane instytucje i osoby. Są dostępne pod adresem: <ftp://kwalifikacje.praca.gov.pl> (10.01.2017 r.).

- syntetyczny opis zawodu,
- wykaz stanowisk pracy z przyporządkowaniem do pięciu poziomów kwalifikacji, jakie określono w standardach,
- wykaz zadań zawodowych,
- wykaz składowych kwalifikacji zawodowych,
- zbiory umiejętności, wiadomości i cech psychofizycznych pracownika przyporządkowane do pięciu poziomów kwalifikacji zawodowych oraz grup kwalifikacji podzielonych na: ponadzawodowe, ogólnozawodowe, podstawowe i specjalistyczne.

Standardy dla pierwszych pięciu zawodów zawierają wszystkie wymienione powyżej elementy, zaś dla ostatniego zawodu powstał fragment standardu, dlatego jego zawartość składa się jedynie z: wykazu stanowisk pracy, zadań zawodowych oraz zbiorów umiejętności, wiadomości i cech psychofizycznych pracownika przyporządkowanych różnym poziomom kwalifikacji.

Warto zwrócić uwagę, że jeden ze standardów dotyczy zawodu doradcy podatkowego, który jest jednocześnie zawodem regulowanym. W treści standardu zostały również uwzględnione wymagania stawiane kandydatom do wykonywania tego zawodu.

Przy tworzeniu standardów posługiwano się nazwami i symbolami zawodów z poprzednio obowiązującej Klasyfikacji zawodów i specjalności z 2007 r. Ponieważ wraz z nowelizacją KZiS w 2010 r. nastąpiła zmiana nazw, kodów, a w niektórych przypadkach również zakresu zawodów korzystanie ze wspomnianych standardów może być trudne.

3.3. Pozostałe zawody związane z rachunkowością. Spośród pozostałych zawodów księgowych nieobjętych ani regulacją ani standardami zawodami kojarzonymi się z rachunkowością są z pewnością: dyrektor finansowy, główny księgowy, kierownik biura rachunkowego oraz niektóre zawody znajdujące się w grupie „Specjaliści”, „Technicy i inny średni personel” oraz „Pracownicy biurowi” w KZiS.

Dyrektor finansowy jest uważany za jedną z najważniejszych osób w firmie (obok dyrektora zarządzającego i dyrektora handlowego lub produkcyjnego) a stanowisko to uznawane jest za jedno z najbardziej prestiżowych. Do podstawowych obowiązków dyrektora finansowego zalicza się m.in.: kształtowanie i realizację strategii finansowej firmy, nadzór nad przygotowaniem (skonsolidowanych) sprawozdań finansowych oraz raportów, budżetu, optymalizowanie polityki podatkowej, struktury kosztów, a także często nadzór nad pracą działów: finansowo-księgowego, kontrolingu, itp.

Zawód głównego księgowego, poza sferą budżetową, nie podlega regulacjom. O istnieniu głównego księgowego, zakresie jego zadań i odpowiedzialności, jak i o umiejscowieniu w strukturze organizacyjnej firmy decyduje kierownik jednostki. Zawód ten można rozpatrywać w szerszym bądź węższym znaczeniu. W szerszym ujęciu główny księgowy to „pracownik odpowiedzialny za prawidłowość czynności finansowych”⁸ lub „osoba odpowiedzialna za gospodarkę finansową zakładu pracy”⁹. W znaczeniu węższym zawód ten jest kojarzony z prowadzeniem (obsługą) rachunkowości przedsiębiorstwa, a nie z kompleksowym zarządzaniem finansami. Obecnie w biznesie tradycyjna funkcja głównego księgowego uległa przeobrażeniu. Obok bardzo wysokiego usytuowania głównego księgowego w hierarchii stanowisk (drugi szczebel zarządzania – bezpośrednia podległość kierownikowi przedsiębiorstwa) w wielu firmach istnieje inny model organizacyjny, a mianowicie podporządkowanie głównego księgowego (o ile istnieje) dyrektorowi finansowemu, odpowiedzialnemu za zarządzanie finansami firmy. Od osób będących na tym stanowisku wymaga się bardzo dobrej znajomości prawa bilansowego, podatkowego, ale często także wiedzy z zakresu międzynarodowych standardów rachunkowości oraz zasad rachunkowości zarządczej.

Kolejny zawód, o którym warto wspomnieć to kierownik biura rachunkowego (121101). Jest to osoba, której zadaniem jest organizacja pracy biura rachunkowego i jego pracowników, nadzór merytoryczny nad usługami świadczonymi przez biuro, a także kontakt z klientami biura oraz

⁸ Wyrok SN z 17.11.1998 r., I PKN 305/98, OSNAPiUS Nr 21/1999, poz. 680.

⁹ Uzasadnienie wyroku SN z 26.3.2002 r., I PKN 933/00, OSNAPiUS Nr 5/2004, poz. 80.

pozyskiwanie nowych klientów. Przed deregulacją usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych osoby wykonujące ten zawód musiały spełniać określone wymagania. Obecnie, chociaż zawód został „uwolniony”, osoby, które go wykonują muszą odznaczać się dużą wiedzą, kompetencjami, odpowiedzialnością oraz umiejętnościami kierowniczymi.

Wiele zawodów związanych z rachunkowością to zawody w grupie „Specjaliści” w KZiS. Chodzi tu przede wszystkim o zawody takie jak: specjalista do spraw kontrolingu, specjalista do spraw rachunkowości – objęty też standardem kwalifikacji zawodowych, specjalista do spraw rachunkowości inwestycyjnej, specjalista do spraw rachunkowości podatkowej oraz specjalista do spraw rachunkowości zarządczej. W grupie tej znajduje się też zawód audytora. W zależności od rodzaju audytu, audytorzy mogą być specjalistami w wąskiej dziedzinie (np. zajmować się audytem energetycznym, norm ISO, audytem technicznym, technologicznym). Do audytorów zalicza się jednak także pracowników instytucji przeprowadzającej audyt (np. pracowników regionalnych izb obrachunkowych prowadzących audyt w jednostkach samorządowych, pracowników NIK przeprowadzających kontrole w wybranych instytucjach).

Z kolei w grupie 3 „Technicy i inny średni personel” najważniejszym zawodem z punktu widzenia rozpatrywanej problematyki jest zawód księgowego, dla którego opracowano standard zawodowy (była o tym mowa w pkt. 3.2).

W grupie 4 „Pracownicy biurowi” z rachunkowością skojarzeni muszą być z pewnością Pracownicy ds. rachunkowości i księgowości (tj. asystent ds. księgowości, fakturzystka i technik rachunkowości).

Wymienione powyżej zawody nie wyczerpują wszystkich możliwości w zakresie określeń stanowisk i zawodów, jakie można spotkać w przedsiębiorstwach i instytucjach, na których to wykonuje się czynności związane z rachunkowością.

Nie należy zapominać o innych zawodach i stanowiskach związanych z rachunkowością, które funkcjonują i wciąż są tworzone w praktyce wielu przedsiębiorstw, w tym o charakterze korporacyjnym, także w centrach outsourcingowych. Trudno w tym miejscu przytoczyć ich zamknięty katalog, ale można wymienić przykładowe:¹⁰

- 1) związane z kontrolingiem: kontroler finansowy, analityk finansowy,
- 2) związane z audytem wewnętrznym: audytor wewnętrzny, manager ds. audytu wewnętrznego,
- 3) związane z audytem zewnętrznym: konsultant w dziale audytu, starszy konsultant w dziale audytu, supervisor, manager w dziale audytu,
- 4) występujące w centrach BPO/SSC: accountant, senior accountant, process manager, team leader,
- 5) w obszarze rozliczeń funduszy europejskich: fund accountant, senior fund accountant, team leader,
- 6) w obszarze bankowości: analityk kredytowy.

4. Ocena współczesnej roli księgowego w przedsiębiorstwie – potrzeba zmian w definicji i klasyfikacji zawodu. Profesja księgowego nie ma jednej definicji i nie jest jednorodna. Składa się na nią wiele zawodów ujętych w stosowanej w Polsce na potrzeby statystyki krajowej i rynku pracy Klasyfikacji zawodów i specjalności, wymagających różnych kompetencji, odpowiedzialności, wykształcenia. Klasyfikacja ta nie oddaje w pełni skomplikowanej i turbulentnej rzeczywistości gospodarczej. Jest ona w wielu miejscach zbyt szczegółowa (np. wyodrębniono zawód fakturzystki), a w innych zbyt ogólna (np. brak uszczegółowienia zawodu audytor, który może zajmować się różnymi obszarami kontroli zarówno zewnętrznej jak i wewnętrznej).

Zdarza się, że nazwy zawodów i specjalności według polskiej KZiS nie pokrywają się z nazwami stanowisk stosowanych w przedsiębiorstwach i instytucjach. Przykładowo osoba księgowego może zostać przypisana zarówno do zawodu specjalista ds. rachunkowości (grupa 2 KZiS), księgowy (grupa 3 KZiS), czy asystent ds. księgowości (grupa 4 KZiS).

Nieprecyzyjne są same nazwy zawodów KZiS, jak też brakuje opisu poszczególnych zawodów. Istniejące standardy kwalifikacji zawodowych, które mogą być pomocne we właściwym rozgraniczeniu

¹⁰Raport Goldman Recruitment Salary Survey 2016, <http://www.goldmanrecruitment.pl/finance-accounting-salary-survey-2016> (10.01.2017 r.); [http://www.karierawfinansach.pl/\(10.01.2017 r.\)](http://www.karierawfinansach.pl/(10.01.2017 r.)).

zakresu kompetencji poszczególnych zawodów, odnoszą się jedynie do kilku zawodów związanych z rachunkowością.

Z uwagi na różnorodność umiejętności, kwalifikacji, zakresu obowiązków, nie ma możliwości opracowania jednej uniwersalnej definicji księgowego. Były i są podejmowane próby jej określenia, także na arenie międzynarodowej, gdzie również toczy się dyskusja nad znaczeniem zawodu księgowego oraz jego definicją. Szczególną w niej rolę odgrywa Międzynarodowa Federacja Księgowych (IFAC). Według obecnie obowiązującej definicji określonej w Kodeksie Etyki Zawodowych Księgowych zawodowego księgowego określa się jako osobę będącą członkiem organizacji członkowskiej IFAC, w tym biegłego rewidenta¹¹. Definicja ta wykorzystywana jest w różnych innych dokumentach komitetów i rad IFAC.

Potrzeba zweryfikowania pojęcia zawodowego księgowego wynika m.in. z mylącego charakteru obecnej definicji, kojarzenia zawodowego księgowego jedynie z audytorem. Definicja niewłaściwie przedstawia także rolę i funkcje zawodowego księgowego oraz sugeruje możliwość regulowania zawodu księgowego przez IFAC¹².

Księgowy to jeden z najstarszych zawodów. Obszerność, stopień trudności zagadnień którymi się zajmuje księgowy oraz niezbędny do właściwego wykonywania zawodu poziom umiejętności powodują, że stereotyp nudnego, nieatrakcyjnego i żmudnego zawodu odchodzi w niepamięć. Należy podkreślić, że bycie księgowym we współczesnych czasach daje różnorodne możliwości odnalezienia swojego miejsca na rynku pracy oraz rozwoju zawodowego.

1. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 12.11.2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy i zakresu jej stosowania (Dz.U. z 2012 r., poz. 1268). 2. Ustawa z dn. z dn. 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1870 z późn. zm.). 3. Ustawa z dn. 5.07.1996 r. o doradztwie podatkowym (Dz.U. z 2016 r., poz. 794). 4. Ustawa z dn. 7.05.2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1000). 5. Ustawa z dnia 9.05.2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych (Dz.U. z 2014 r., poz. 768). 6. Ustawa z dn. 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2016 r. poz. 1047). 7. Zasady etyki doradców podatkowych (Załącznik do Uchwały Krajowej Rady Doradców Podatkowych nr 32/2014). 7. Źródła internetowe: <ftp://kwalifikacje.praca.gov.pl> (10.01.2017 r.). 8. Kodeks etyki zawodowych księgowych, Rada Międzynarodowych Standardów Etycznych Rachunkowości, lipiec 2009, http://www.kibr.webserwer.pl/_doc/uchwaly/uchwala_4249-60-2011_Kodeks_IFAC.pdf (18.12.2016 r.). 9. Raport Goldman Recruitment Salary Survey 2016, <http://www.goldmanrecruitment.pl/finance-accounting-salary-survey-2016> (10.01.2017 r.). 10. <http://www.karierawfinansach.pl/> (10.01.2017 r.). 11. Rola audytu w zarządzaniu sektorem publicznym, Poradnik dostępny pod adresem: [https://na.theiia.org/standards-guidance/Public %20Documents/Public_Sector_Governance1_1_Polish.pdf](https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/Public_Sector_Governance1_1_Polish.pdf) (10.01.2017 r.).

¹¹ Kodeks etyki zawodowych księgowych, Rada Międzynarodowych Standardów Etycznych Rachunkowości, lipiec 2009, s. 106, http://www.kibr.webserwer.pl/_doc/uchwaly/uchwala_4249-60-2011_Kodeks_IFAC.pdf (18.12.2016 r.).

¹² A. Kamela-Sowińska, Nowa definicja zawodowego księgowego, «Rachunkowość» Nr 4/2013, s. 2.